

ความช่วยเหลือทางด้านวิชาการของไทยที่ให้แก่จีน

หลังจากไทยสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระดับปกติกับจีน ในปี 1975 นั้นไทยกับจีนก็มีการติดต่อเพิ่มมากขึ้นในด้านต่าง ๆ เช่น ทางด้านเศรษฐกิจ การค้า และอื่น ๆ ถึงแม้จะมีอุปสรรคอยู่บ้างก็ตามแต่ในที่สุดความสัมพันธ์อย่างแน่นแฟ้นในระยะยาวนั้นก็เกิดขึ้นเห็นได้จากการจัดตั้งหน่วยงานถาวรเพื่อดำเนินงาน เช่น ทางการค้าก็มีคณะกรรมการร่วมทางการค้าไทย-จีน และยังมีข้อตกลงเกี่ยวกับความร่วมมือทางด้านวิทยาศาสตร์และวิชาการ ภายใต้อธิปไตยว่า ความตกลงว่าด้วยความร่วมมือทางวิทยาศาสตร์และวิชาการระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยกับรัฐบาลแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน (ดูภาคผนวก ก และ ง) ซึ่งกิจกรรมทั้ง 2 นี้เกิดขึ้นในปี 1978 ในสมัยของ พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ทั้งสิ้น

ในบทนี้จะกล่าวถึงความร่วมมือทางวิทยาศาสตร์และวิชาการระหว่างไทยและจีน ภายใต้อธิปไตยข้างต้น เพื่อวิเคราะห์ให้เห็นถึงการให้ความช่วยเหลือทางวิชาการของไทยแก่จีน โดยจะกล่าวถึงส่วนประกอบและรายละเอียดของโครงการ เพื่อนำมาประกอบการอธิบายต่อไปเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือทางวิชาการของไทยแก่จีน โดยจะแบ่งเป็นหัวข้อต่าง ๆ ดังนี้ ความช่วยเหลือของไทย หลักเกณฑ์และกระบวนการในการพิจารณาให้ความช่วยเหลือทางวิชาการแก่จีน โครงการย่อยต่าง ๆ ที่ไทยให้ความช่วยเหลือแก่จีน การดำเนินงานตามแผนและปัญหาในการดำเนินงาน และสรุปนโยบายสำคัญของความช่วยเหลือที่ไทยให้แก่จีน

ความช่วยเหลือของไทย

การให้ความช่วยเหลือทางวิชาการของไทยแก่จีนภายใต้อธิปไตยว่าด้วยความร่วมมือทางวิทยาศาสตร์และวิชาการไทย-จีน ปี 1978 นั้น นับได้ว่าเป็นโครงการหนึ่งในสามของโครงการให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและวิชาการของรัฐบาลไทยแก่ประเทศต่าง ๆ

โดยเฉพาะประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งมีชื่อเรียกว่า โครงการความช่วยเหลือของไทย* การให้ความช่วยเหลือนั้นมีทั้งความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจ และวิชาการ แต่จะเน้นหนักไปในทางวิชาการมากกว่า มีประเทศกำลังพัฒนาในทวีปต่าง ๆ ได้รับความช่วยเหลือจากไทยภายใต้โครงการดังกล่าว 30 ประเทศ** และในปี 1987 โครงการดังกล่าวได้รับงบประมาณจัดสรรให้ถึง 18 ล้านบาท*** สำหรับความช่วยเหลือทางวิชาการที่ไทยให้แก่จีนนั้นเป็นมูลค่าประมาณปีละ

*โครงการความช่วยเหลือของไทยประกอบด้วย 1. โครงการความช่วยเหลือของไทย 2. โครงการความร่วมมือทางวิทยาศาสตร์และวิชาการไทย-จีน และ 3. โครงการฝึกอบรมในประเทศที่สาม (เป็นการให้ทุนโดยรัฐบาลหรือองค์การต่างประเทศ ซึ่งให้ทุนแก่ประเทศต่าง ๆ มาดูงาน ฝึกอบรม หรือศึกษา ในประเทศไทย) โครงการที่ 1 และ 2 รัฐบาลไทยออกเงินทั้งหมด สำหรับโครงการที่ 1 จะมีบางหลักสูตรได้รับเงินสมทบจากต่างประเทศ เช่น ญี่ปุ่น เป็นต้น โครงการที่ 3 รัฐบาลออกเงินให้บางส่วน

**ประเทศกำลังพัฒนาต่าง ๆ ที่ได้รับความช่วยเหลือทางด้านวิชาการจากประเทศไทยมีดังนี้ การ์ตาร์ ชูแดน บังคลาเทศ ภูฏาน พม่า สาธารณรัฐประชาชนจีน ฟิจิ กินี อินเดีย อินโดนีเซีย อิรัก อิหร่าน เคนยา ไลบีเรีย จอร์แดน มัลดีฟ มาลี เนปาล ไนจีเรีย ปากีสถาน ปาปัวนิวกินี ฟิลิปปินส์ ซามัวตะวันตก โอมาน หมู่เกาะโซโลมอน ศรีลังกา ทานซาเนีย วานูอาตู มาเลเซีย สหรัฐอาหรับ ลาว คิริบาติ เอธิโอเปีย

*** จากตัวเลขของฝ่ายความช่วยเหลือของไทย กรมวิเทศสหการ งบประมาณจัดสรรเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในโครงการความช่วยเหลือของไทยมีดังต่อไปนี้

1975 - 1,859,849 บาท	1980 - 6,077,000 บาท	1984 - 9,652,100 บาท
1976 - 1,141,567 บาท	1981 - 6,216,800 บาท	1985 - 10,416,350 บาท
1977 - 3,869,439 บาท	1982 - 7,733,400 บาท	1986 - 14,243,940 บาท
1978 - 3,787,300 บาท	1983 - 8,103,365 บาท	1987 - 18,661,900 บาท
1979 - 5,429,000 บาท		

1 ล้านบาท โดยพิจารณาจากสถิติข้อมูล ตั้งแต่เริ่มต้นโครงการปี 1978 จนถึงปี 1987 (รายละเอียดปรากฏในตารางที่ 2) ความช่วยเหลือจะเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดการการดูแลสุขภาพ กิจการและศึกษา ของเจ้าหน้าที่จีนผู้ได้รับทุนจากรัฐบาลไทย เป็นต้นว่า ค่าเดินทางภายในประเทศ ค่าน้ำมันรถ ค่าเบี้ยเลี้ยงกินอยู่และค่าที่พัก ค่าวัสดุอุปกรณ์บางอย่างในการจัดการการต่าง ๆ เป็นต้น ค่าเดินทางระหว่างประเทศนั้นรัฐบาลของผู้รับทุนจะเป็นผู้ออก ส่วนค่าใช้จ่ายในการฝึกอบรมนั้นมักจะไม่ใช่หรือเสียน้อยมากเพราะโดยส่วนมากแล้ว ผู้จัดมักจะเป็นหน่วยงานราชการไทยที่เกี่ยวข้องในสาขาต่าง ๆ ที่จีนต้องการจะได้ความรู้เป็นผู้จัดการให้ เช่น กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงสาธารณสุข เป็นต้น งบประมาณดังกล่าวทั้งหมดที่ใช้ในการปฏิบัติงานภายใต้โครงการความช่วยเหลือของไทยนี้เป็นผลมาจากมติคณะรัฐมนตรี 14 มกราคม 1975 ซึ่งรัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณมาเพื่อทำให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศกำลังพัฒนาอย่างจริงจังโดยตั้งหน่วยงานขึ้นที่กรมวิเทศสหการ เพื่อรับผิดชอบโดยตรง อย่างไรก็ตาม ไทยได้เริ่มบทบาทของผู้ให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและวิชาการมาตั้งแต่ปี 1964¹ แล้ว

การให้ความช่วยเหลือทางวิชาการของไทยแก่จีนนั้น ไม่ใช่มีเฉพาะแต่โครงการความร่วมมือทางวิทยาศาสตร์และวิชาการไทย-จีนเท่านั้น แต่ยังมีให้ความช่วยเหลือทางด้านวิชาการในลักษณะการฝึกอบรมแบบกลุ่ม เช่น ในปี 1986 ไทยให้ความช่วยเหลือแก่เงิน 7 พัน เพื่อมาฝึกอบรมในหลักสูตรที่ไทยจัดร่วมกับญี่ปุ่นเกี่ยวกับโรคผิวหนัง (5 พัน) และหลักสูตรเกี่ยวกับชีวภาพทางทะเล (2 พัน) นอกจากนี้ยังมีคำขอเฉพาะกรณีที่ได้รับการอนุมัติ อีก 2 พัน เพื่อมาปฏิบัติงานในไทย การฝึกอบรมแบบกลุ่มและคำขอเฉพาะกรณีนี้ขึ้นอยู่กับมติของคณะรัฐมนตรีภายใต้โครงการความช่วยเหลือของไทยที่ใช้งบประมาณของรัฐบาลไทยทั้งหมด นอกจากนี้ในโครงการฝึกอบรมในประเทศที่ 3 ก็มีผู้รับทุนชาวจีนได้รับทุนจากแหล่งทุนต่าง ๆ ทั้งจากองค์การระหว่างประเทศและรัฐบาลประเทศต่าง ๆ เพื่อมาศึกษาหาความรู้ทางด้านวิชาการจากประเทศไทยอีกปีละจำนวนไม่น้อยด้วย (ดูในตารางที่ 3)

¹กรมวิเทศสหการ, รายงานกิจการร่วมมือระหว่างประเทศทางเศรษฐกิจและวิชาการ (กรุงเทพ : โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2521), หน้า 19.

ตารางที่ 2 งบประมาณค่าใช้จ่ายของรัฐบาลไทยภายใต้โครงการความร่วมมือทาง
วิทยาศาสตร์และวิชาการไทย-จีน ปี 1978-1988

ปีงบประมาณ	งบประมาณจัดสรร*	งบประมาณที่ใช้จริง	จำนวนผู้รับทุน**	การจัดส่งพัสดุ พืชและสัตว์/ ครั้ง
1978	ไม่มีข้อมูล	ไม่มีข้อมูล	-	-
1979	"	633,910	40	-
1980	"	790,190	38	-
1981	967,500	956,220	39	-
1982	860,000	838,800	47	3(39,476 บาท)
1983	880,000	36,007	2	1(1,579 บาท)
1984	960,000	491,573	35	1(3,232 บาท)
1985	950,000	498,558	20	-
1986	1,060,800	466,363	27	-
1987	1,168,800	861,776	51	1(2,699 บาท)
1988	999,250	ยังไม่มีข้อมูล	ยังไม่มีข้อมูล	ยังไม่มีข้อมูล

ที่มา งานความช่วยเหลือของไทย กรมวิเทศสหการ ปี 1978-1984

ฝ่ายความช่วยเหลือของไทย กรมวิเทศสหการ ปี 1985-1988

* งบประมาณจัดสรรนี้ประมาณการตามรายการคำขอทางด้านวิชาการของจีน โดยคิดจากจำนวนค่าเบี้ยเลี้ยงต่อคน ค่าเดินทางภายในประเทศ ค่าใช้จ่ายในการจัดรายการดูงาน ค่าธรรมเนียมท่าอากาศยาน ค่าขนส่งหนังสือและอุปกรณ์ โดยนำค่าใช้จ่ายแต่ละชนิดมารวมกัน คู่กับจำนวนผู้รับทุนชาวจีน

** ผู้รับทุนส่วนมากนั้นเป็นการรับทุนมาดูงานในระยะสั้นราว 1-2 สัปดาห์ ส่วนผู้รับทุนฝึกอบรมระยะยาวนั้นจะมีประมาณ 20 คน โดยทั้งหมดมาฝึกอบรมระยะยาว (12 เดือน) หรือศึกษาในหลักสูตรปริญญาโท (2 ปี) ด้านภาษาไทย

ตารางที่ 3 ตารางแสดงจำนวนผู้รับทุนชาวจีนที่มาศึกษา ฝึกอบรม ปฏิบัติงาน ในประเทศไทย 1979-1987 ภายใต้โครงการความช่วยเหลือของไทย

ปี	ภายใต้โครงการความช่วยเหลือของไทย		ภายใต้โครงการความร่วมมือวิทยาศาสตร์และวิชาการไทย-จีน	การฝึกอบรมในประเทศสาม (แยกตามแหล่งทุน)													
	ทุนฝึกอบรมแบบกลุ่ม	ทุนขอมา		UNDP	ICAO	WHO	UNESCO	USAID	UNFPA	UNICEF	ILO	FAO	IDRC	DTCP	JICA	DAMIAN FOUNDATION	EGYPT
1979	-	-	40	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1980	-	-	38	-	2	14	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	1
1981	2	-	39	5	6	8	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
1982	6	-	47	15	9	20	12	-	-	3	-	-	-	-	2	3	-
1983	7	-	2	-	4	8	11	-	-	6	-	-	-	-	3	-	-
1984	2	-	35	6	10	19	3	-	6	-	-	-	-	2	5	-	-
1985	10	5	20	-	11	46	10	-	6	-	10	2	5	-	-	-	-
1986	7	4	27	-	3	28	12	-	-	-	4	-	-	2	-	-	-
1987	7	-	51	-	-	8	2	-	-	-	10	-	-	-	-	-	-

ชื่อเต็มขององค์กรต่าง ๆ

- UNDP - UNITED NATIONS DEVELOPMENT PROGRAMME
- ICAO - INTERNATIONAL CIVIL AVIATION ORGANISATION
- WHO - WORLD HEALTH ORGANISATION
- UNESCO - UNITED NATIONS FOR EDUCATION AND SCIENTIFIC, AND CULTURAL, ORGANISATION
- DTCP - DEVELOPMENT TRAINING AND COMMUNICATION PLANING

- USAID - UNITED STATES AISSISTANCE FOR INTERNATIONAL DEVELOPMENT
- UNFPA - UNITED NATIONS FUND FOR POPULATION ACTIVITIES
- UNICEF - UNITED NATIONS INTERNATIONAL CHILDREN'S EMERGENCY FUND
- ILO - INTERNATIONAL LABOUR ORGANISATION
- FAO - FOOD AND AGRICULTURE ORGANISATION
- IDRC - INTERNATIONAL DEVELOPMENT RESEARCH CENTRE
- JICA - JAPAN INTERNATIONAL COOPERATION AGENCY

ที่มา งานความช่วยเหลือของไทย กรมวิเทศสหการ ปี 1979-1984

ฝ่ายความช่วยเหลือของไทย กรมวิเทศสหการ ปี 1984-1987

ตามข้อ 4 ของความตกลงว่าด้วยความร่วมมือทางวิทยาศาสตร์และวิชาการไทย-จีน 1978 นั้น หน่วยงานรับผิดชอบบริหารฝ่ายไทยโดยเริ่มแรกคือ กระทรวงการต่างประเทศ และฝ่ายจีนนั้นก็คือ กระทรวงความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับต่างประเทศ ความตกลงดังกล่าวนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะ เพิ่มพูนมิตรภาพระหว่างประเทศและเพื่อส่งเสริมความร่วมมือทางวิทยาศาสตร์และวิชาการ (ดูในภาคผนวก ก ข้อ 2) ระหว่างประเทศทั้งสองให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น โดยการ แลกเปลี่ยนข้อสนเทศ ข้อมูล และประสบการณ์ เพื่อความต้องการทางเศรษฐกิจและการ พัฒนาของทั้งสองประเทศ

โครงการความร่วมมือทางวิทยาศาสตร์และวิชาการไทยจีน ภายใต้อาณัติของความตกลงดังกล่าว เป็นโครงการความร่วมมือที่ทั้งจีนและไทยแลกเปลี่ยนความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ดังนั้นภายใต้โครงการนี้จึงมีทั้งการให้ความช่วยเหลือของเงินแก่ไทยและของไทยแก่จีนทางด้านวิทยาศาสตร์และวิชาการ อย่างไรก็ตามก็เพื่อป้องกันความสับสนจึงสมควรที่จะต้องชี้แจงให้ทราบในขั้นแรกนี้ว่า ในการศึกษาการให้ความช่วยเหลือทางวิชาการของไทยแก่จีนนั้นได้มุ่งเน้นเรื่องของการช่วยเหลือทางด้านวิชาการที่ไทยให้เงินเป็นประเด็นสำคัญ จุดมุ่งหมายก็เพื่อต้องการชี้ให้เห็นถึงนโยบายการให้ความช่วยเหลือทางวิชาการของไทยต่อจีน ซึ่งเป็นประเทศกำลังพัฒนาว่าตั้งอยู่บนพื้นฐานของแนวความคิดที่จะให้ความร่วมมือกับประเทศกำลังพัฒนาหรือผลประโยชน์ของชาติในด้านต่าง ๆ

ส่วนประกอบของโครงการจะเน้นในเรื่องการให้ทุนการศึกษา ฝึกอบรมและดูงาน และเป็นลักษณะตอบแทน คือ พันธะที่จะต้องให้ความช่วยเหลือของทั้งสองประเทศมีเท่ากัน ในฐานะที่ไทยเป็นฝ่ายให้ จะเป็นเรื่องของการให้ทุนศึกษา ฝึกอบรม หรือดูงานก็ตาม รัฐบาลจีน จะทำเรื่องขอเพื่อให้เจ้าหน้าที่ของจีนตามหน่วยงานราชการที่มีความรู้ทางวิทยาศาสตร์และวิชาการตามสาขาต่าง ๆ เข้ามารับประโยชน์ในประเทศไทย สิ่งที่ขออาจจะรวมถึงข้อมูลทางวิชาการ พันธุ์พืชและสัตว์ด้วย ในส่วนที่จีนขอรับความช่วยเหลือมาและไทยตกลงดำเนินการให้ นั้นโดยไทยจะต้องเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายทั้งหมด ยกเว้นค่าเดินทางระหว่างประเทศ ซึ่งรัฐบาลแต่ละฝ่ายจะต้องออกเอง เงื่อนไขดังกล่าวเป็นลักษณะเดียวกันกับที่จีนต้องกระทำต่อฝ่ายไทย

รูปแบบของโครงการนั้นจะเน้นการให้ทุนฝึกอบรมระยะสั้นเพราะทั้งนี้ส่วนมาก
รายการฝึกอบรมหรือรายการค่างานจะจัดอยู่ในช่วงประมาณ 2 สัปดาห์ ถึง 1 เดือน
ยกเว้นรายการศึกษาซึ่งต้องใช้เวลานานกว่า เช่น การศึกษาภาษาไทย เป็นต้น ส่วนในเรื่อง
ของสาขาความรู้ที่ต้องการนั้นทางฝ่ายจีนจะระบุมาว่าต้องการอะไร หากในสวนใดที่ไทย
สามารถจัดทำให้ได้ก็จะได้มีการดำเนินการถ่ายทอดความรู้นั้นต่อไปโดยหลักสูตรทั้งหมดที่จีนเสนอ
ขอมานี้จะจัดขึ้นภายในประเทศไทย

หลักเกณฑ์และกระบวนการในการพิจารณาให้ความช่วยเหลือทางวิชาการแก่จีน

ในการคัดเลือกโครงการนี้อาจจะพิจารณาจากหลักการที่ไทยควรสนับสนุนเกี่ยวกับ
โครงการความร่วมมือระหว่างประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งควรมีลักษณะดังนี้คือ²

1. จะเป็นเสมือนแนวทางสำหรับประเทศกำลังพัฒนาที่จะนำไปสู่แนวความคิดที่
พึ่งพาอาศัยร่วมกัน (collective self-reliance) ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม
เพื่อประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายจะได้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อบรรลุเป้าหมายในการสร้าง
ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของแต่ละประเทศ
2. จะเป็นแหล่งความช่วยเหลือเพิ่มเติมเท่านั้น มิใช่เป็นแหล่งความช่วยเหลือ
โดยตรงหรือเป็นตัวนำไปสู่การลดความช่วยเหลือที่ได้รับจากประเทศพัฒนาแล้วแต่อย่างใด
3. จะไม่จำกัดวงอยู่แต่เฉพาะส่วนของรัฐบาลเท่านั้น แต่บริษัทเอกชนจะต้องมี
บทบาทสำคัญในการส่งเสริมสมรรถนะทางวิชาการด้วย
4. จะได้รับการปฏิบัติในระดับที่เสมอภาคและเท่าเทียมกันระหว่างประเทศกำลัง
พัฒนาที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ความร่วมมือที่เกิดขึ้นจะต้องมีลักษณะเป็นการเสริมสร้างและตอบแทน

²สมพงษ์ ฝ่ายจำปา, "นโยบายของประเทศเกี่ยวกับความร่วมมือทางวิชาการ
ระหว่างประเทศกำลังพัฒนา (TCDC) : ข้อเกี่ยวพันทางเศรษฐกิจและการเมือง" ในรายงาน
การสัมมนาาระดับชาติ เรื่อง ความร่วมมือทางวิชาการกับประเทศกำลังพัฒนา กรมวิเทศ
สหการ/IDRC 5-7 สิงหาคม 2524, หน้า 195.

ซึ่งกันและกัน

5. ควรดำเนินการโดยถือหลักการที่ว่าความร่วมมือระหว่างประเทศนั้นจะต้องไม่เข้ามาก้าวล่วงอำนาจอธิปไตยและบูรณภาพแห่งดินแดนของประเทศกำลังพัฒนาที่เกี่ยวข้องทั้งหลาย และในการนี้ ประเทศไทยขอสงวนสิทธิที่จะดำรงและรักษาไว้ซึ่งอำนาจอธิปไตยและบูรณภาพแห่งดินแดนของประเทศไทยไว้เป็นอันดับแรกด้วย

นอกจากนี้ยังมีการเสนอแนะอีกว่า งานความร่วมมือกับประเทศกำลังพัฒนาในอนาคต "ควรใช้ทรัพยากรด้านต่าง ๆ ที่ฝ่ายไทยมีพร้อมเพื่อความร่วมมือ"³ และ "ควรย้ำการแลกเปลี่ยนข้อมูลในเรื่องสมรรถนะและการแลกเปลี่ยนทุนการศึกษา ฝึกอบรม ทุนงาน ในสาขาที่ประเทศคู่ร่วมมือประสบความสำเร็จ ไม่ว่าในสาขาพัฒนาหรือเทคนิควิทยาเชิงประยุกต์"⁴

อย่างไรก็ตามหลักใหญ่ของการพิจารณาให้ความช่วยเหลือทางวิชาการคงจะได้แก่การพิจารณาเรื่องสมรรถนะ*ในการให้ของไทยเป็นประการสำคัญ โดยพิจารณาเหตุผลอื่น ๆ ซึ่งอาจจะเป็นเหตุผลบางประการหรือทั้งหมด ตามที่กล่าวมาข้างต้นพิจารณาประกอบด้วย

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 191.

⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

* ตามคำนิยามใน "คำนิยามและรูปแบบของงานความร่วมมือทางวิชาการระหว่างประเทศกำลังพัฒนา" ในรายงานการสัมมนาระดับชาติเรื่องความร่วมมือทางวิชาการกับประเทศกำลังพัฒนา กรมวิเทศสหการ/IDRC 5-7 สิงหาคม 2524, หน้า 10.

หมายถึงระดับความสามารถทางวิชาการในรูปของ

1. ผู้เชี่ยวชาญ ที่ปรึกษา
2. สถาบันทางการศึกษา/ฝึกอบรม ที่ท้องถิ่นที่มีความชำนาญพิเศษ หรือเฉพาะ
3. บริษัทที่ปรึกษา
4. บริษัทผลิตและจัดหาวัสดุอุปกรณ์
5. พิมพ์เขียว และเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่ประยุกต์ขึ้นได้ภายในประเทศ

นอกจากนี้ อาจจะมีการพิจารณาถึงประเด็นทางการค้าร่วมด้วย เช่น จะมีโอกาสทางการค้าเพิ่มขึ้นหรือไม่ ทั้งนี้จะเป็นผลพลอยได้จากการถ่ายทอดความรู้ทางวิชาการ รวมทั้งยังต้องพิจารณาถึงปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นตามมาในอนาคต ถ้าให้ความช่วยเหลือแก่เงินไปอีกด้วย

ถึงแม้ว่าโครงการย่อยบางโครงการจะได้รับการทักท้วงบ้างในที่ประชุม เช่น การสำรวจทรัพยากรธรรมชาติด้วยดาวเทียม สภาความมั่นคงแห่งชาติ กล่าวว่าเรื่องดังกล่าวนี้จะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของไทย แต่ผลสุดท้ายโครงการก็ยังได้รับการอนุมัติเพียงแต่ต้องปฏิบัติการให้ถูกต้องตามระเบียบที่วางไว้ เพื่อสร้างความมั่นใจในเรื่องการรักษาความลับโดยใช้ระเบียบของกรมแผนที่ทหารเป็นเกณฑ์ อันนี้ชี้ให้เห็นว่าไทยยินดีที่จะช่วยเหลือเงินถ้าไม่เหลือบ่ากว่าแรง นอกจากนี้ ในคำขอบางโครงการ เช่น การขอมาคูงานด้านความร้อนใต้พิภพ ปรากฏว่าได้มีการเสนอแนะให้เปลี่ยนเป็นการประชุมเชิงปฏิบัติการแทน (ระยะเวลาโครงการ 1 เดือน - ปฏิบัติการแล้วครบ 1 เดือนเมื่อปี 1987) เพราะฝ่ายไทยมองว่าเงินจะได้รับประโยชน์มากกว่าการมาเพียงแค่งานระยะสั้นเท่านั้น

ในบางประเด็นหากไทยพิจารณาแล้วว่าอาจจะเกิดผลเสียแก่ไทยโดยหลีกเลี่ยงไม่ได้ เช่น ทางด้านการค้าไทยจะพยายามขอให้เงินเปลี่ยนแปลงคำขอ หรือเสนอให้เงินขอโครงการอื่น ๆ มา เช่นในเรื่องความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงไก่ ทั้งนี้ถ้าพิจารณาแล้วจะเห็นว่าไทยทำการลงทุนร่วมกับจีน โดยเฉพาะกับภาคเอกชนคือเครือเจริญโภคภัณฑ์ ดังนั้นอาจเป็นไปได้ว่าไทยกลัวว่าเงินจะแข่งขันกับไทยในเรื่องดังกล่าว จากการสอบถามผู้ปฏิบัติงานบางท่านก็เห็นว่าเรื่องของการแข่งขันทางการค้าก็เป็นเรื่องสำคัญที่นำมาพิจารณาด้วย และอาจจะเกี่ยวกับความไม่แน่ใจในระดับของการถ่ายทอดความรู้ทางวิชาการให้แก่งเงินว่า ควรจะเป็นเท่าใด จึงจะไม่มีผลเสียแก่การค้าการลงทุนของไทย

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วว่าการพิจารณาโดยผ่านขั้นตอนแรกก็คือ ฝ่ายเลขานุการซึ่งประกอบไปด้วยข้าราชการนั้น ในการพิจารณาให้ข้อเสนอแนะขึ้นอยู่กับข้อมูลข่าวสารความรู้ และความสามารถในการพิจารณาของบุคคลด้วย ดังนั้นจึงขึ้นอยู่กับตัวบุคลากรก่อนในเริ่มแรก และความเห็น หรือข้อเสนอแนะจะได้รับการสนับสนุนหรือไม่นั้นก็ขึ้นอยู่กับผู้ตัดสินใจในระดับสูง ในอันดับถัดไป ดังนั้น บุคคลเหล่านั้นน่าจะมีอิทธิพลบางประการต่อการตัดสินใจในการอนุมัติให้ความช่วยเหลือในโครงการใดหรือไม่

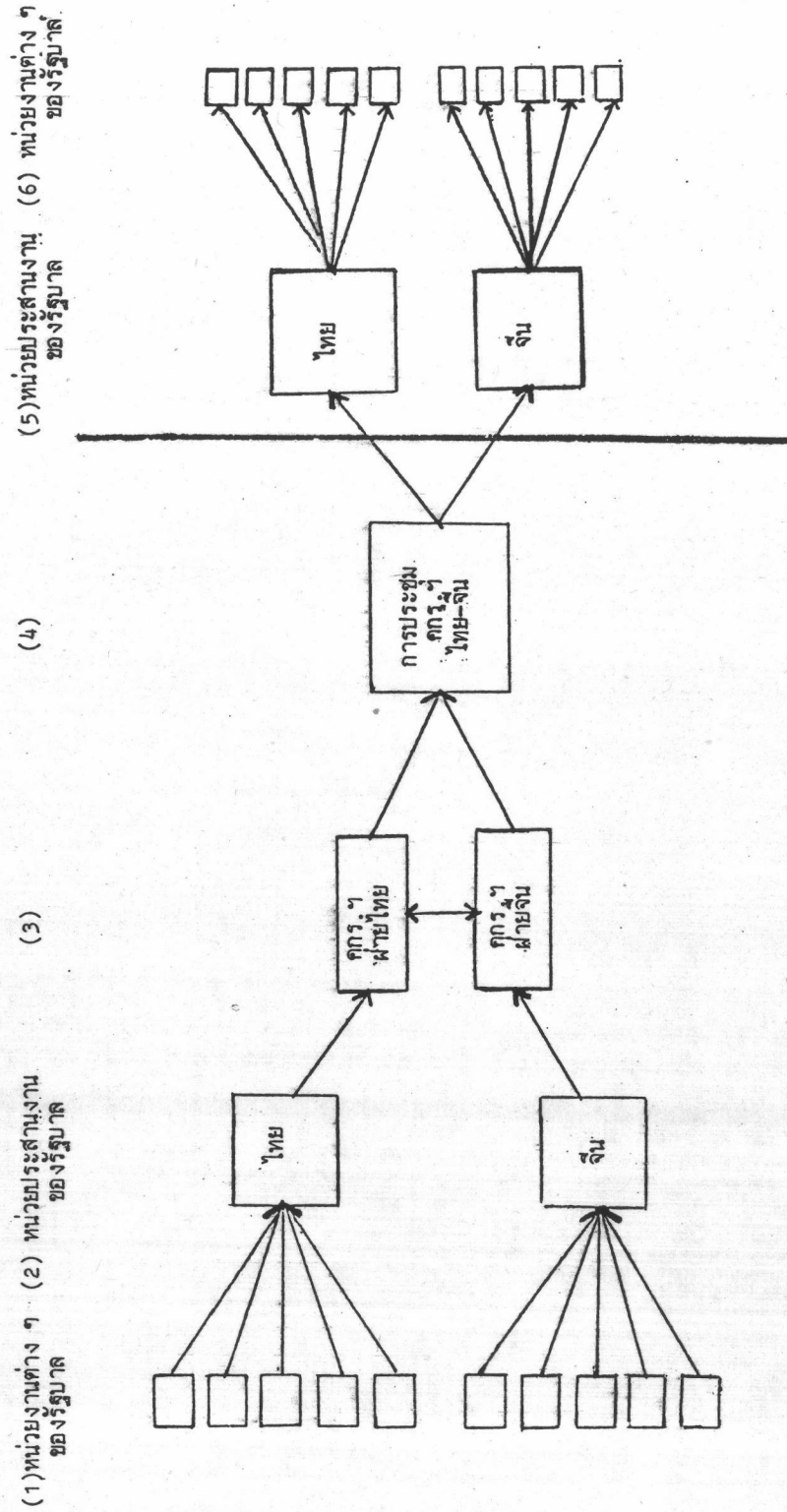

ในการพิจารณาคำขอความช่วยเหลือโครงการต่าง ๆ นั้น ปกติจะได้รับการสนับสนุน ยกเว้น ในขณะนั้นพิจารณาแล้วเห็นว่าถ้านุมัติโครงการที่ขออาจจะก่อให้เกิดการเสียประโยชน์ ของฝ่ายไทย เช่น ทางด้านตลาด การค้า เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ประเด็นแรกในการพิจารณา คือ ความเป็นไทยมีสมรรถนะในการปฏิบัติได้จริงหรือไม่ ทั้งนี้ต้องพิจารณาประกอบกับอีกสองส่วน ด้วยคือ การดำเนินงานตามแผนที่ได้วางไว้ในอดีต ว่าครบตามจำนวนโครงการที่อนุมัติหรือไม่ และในรายละเอียดของโครงการเองว่ามีลักษณะอย่างไร โดยดูจากผู้รับทุน ระยะเวลา งบประมาณ ความพร้อมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติ ซึ่งทำงานเกี่ยวข้องกับหลายท่าน พอจะ ประเมินได้ว่าขั้นตอนของกระบวนการในการพิจารณาอนุมัติโครงการย่อยต่าง ๆ ทั้งของฝ่าย ไทยและจีน มีลักษณะดังที่ปรากฏในแผนภูมิการพิจารณาและปฏิบัติโครงการ (ดูแผนภูมิที่ 1) โดยที่ความสมบูรณ์ของการปฏิบัติโครงการจะต้องมีกิจกรรม 2 ส่วนประกอบกันคือ กระบวน การพิจารณาและปฏิบัติโครงการจึงจะครบกระบวนการ

ขั้นตอนในการพิจารณาคัดเลือกโครงการย่อยนี้เป็นดังนี้คือ หน่วยงานราชการ ต่าง ๆ ของฝ่ายที่เกี่ยวข้องจะทำเรื่องเสนอ (1) ผ่านหน่วยงานประสานงานของรัฐบาล (2) เพื่อให้พิจารณาโครงการย่อยที่ตนเสนอมาว่ารัฐบาลจะยินดีสนับสนุนหรือไม่ โดยที่ หน่วยงานประสานงานกลางอาจจะทำหน้าที่เลขานุการของคณะกรรมการร่วมระดับรัฐมนตรี ของฝ่ายไทยหรือจีนด้วย เช่น ฝ่ายไทยมีกรมวิเทศสหการซึ่งเป็นหน่วยประสานงานกลาง ของรัฐบาล ทำหน้าที่เป็นเลขานุการ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าแต่ละฝ่ายจะมีการประชุมเฉพาะ คัดเลือกโครงการ เพื่อเข้าประชุมร่วมครั้งหนึ่งก่อนแล้วเพื่อทำหน้าที่พิจารณาโครงการย่อยเพื่อ นำเข้าประชุมหารือระหว่างทั้งสองฝ่ายที่จัดให้มีขึ้นสลับกันที่ไทยและจีน โดยมีพื้นฐานในการ พิจารณาหลัก ๆ คือ พิจารณาถึงความสอดคล้องกับแผนพัฒนาประเทศ เช่น ไทยพิจารณาถึง แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ในขณะที่จีนก็พิจารณาถึงแผนการปรับปรุงประเทศ ตามนโยบาย 4 ทันสมัยและแผนพัฒนาวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีของประเทศจีน นอกจากนี้ คงต้องพิจารณาถึงสมรรถนะของแต่ละฝ่ายว่าในสาขาวิชาการที่จะขอมานี้จะสามารถจัดหาให้ ได้หรือไม่โดยอาจจะต้องจัดลำดับความสำคัญและพิจารณาตามงบประมาณ ในขณะที่ไทย พิจารณาโครงการที่จะขอความช่วยเหลือจากจีน เมื่อใกล้กำหนดการประชุมจีนก็จะส่งคำขอ

แผนภูมิ 1 แผนภูมิการพิจารณาและปฏิบัติโครงการ

การปฏิบัติโครงการโดย

กระบวนการพิจารณาโครงการโดย

ของโครงการย่อยที่เงินคัดเลือกแล้วโดยคณะกรรมการร่วมฯ ฝ่ายจีนมาเพื่อให้คณะกรรมการร่วมฯ ฝ่ายไทยพิจารณาก่อนเข้าการประชุมใหญ่

คณะกรรมการร่วมว่าด้วยความร่วมมือทางวิทยาศาสตร์และวิชาการไทย-จีน เป็น คณะกรรมการร่วมระดับรัฐมนตรี (คกรฯ) ภายใต้ความตกลงว่าด้วยความร่วมมือทาง วิทยาศาสตร์และวิชาการไทย-จีน จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นกลไกในการบริหารงาน คณะกรรมการ ร่วมฯ นี้ ประกอบด้วยผู้แทน 2 ฝ่าย ระดับรัฐมนตรีไม่เกิน 8 คน และข้อตกลงที่ 5 ของการ ประชุมครั้งที่ 1 ได้ระบุว่า คณะกรรมการร่วมนั้นจะประชุมกันทุกปีโดยสลับกันจัดที่ไทยและจีน การประชุมมีทั้งหมด 7 ครั้งแล้ว* ต่อมาภายหลังในการประชุมครั้งที่ 4 ได้มีการตกลงว่าจะ

* การประชุมของคณะกรรมการร่วมว่าด้วยความร่วมมือทางวิทยาศาสตร์และวิชาการ ไทย-จีน มีดังนี้

ครั้งที่	ณ	มีดังนี้	จำนวนของโครงการย่อย	
			ไทยให้แก่จีน	จีนให้แก่ไทย
ครั้งที่ 1	ณ	กรุงเทพฯ		
		เมื่อ 26 ตุลาคม - 9 พฤศจิกายน 1978	13	17
ครั้งที่ 2	ณ	กรุงเทพฯ		
		เมื่อ 27 สิงหาคม - 4 กันยายน 1979	9	7
ครั้งที่ 3	ณ	กรุงเทพฯ		
		เมื่อ 12 - 23 ธันวาคม 1980	10	14
ครั้งที่ 4	ณ	กรุงเทพฯ		
		เมื่อ 21 - 29 ธันวาคม 1981	12	15
ครั้งที่ 5	ณ	กรุงเทพฯ		
		เมื่อ 9 - 19 ธันวาคม 1983	15	16
ครั้งที่ 6	ณ	กรุงเทพฯ		
		เมื่อ 2 - 8 พฤษภาคม 1985	16	26
ครั้งที่ 7	ณ	กรุงเทพฯ		
		เมื่อ 9 - 17 มกราคม 1987	15	28
ครั้งที่ 8	ณ	กรุงเทพฯ		
		คาดว่าจะมีขึ้นในกลางปี 1988	-	-
		รวม	<u>90</u>	<u>123</u>

ให้มีการประชุม 2 ปี ต่อ 1 ครั้ง ตามปกติในการประชุมจะบรรจุเรื่องที่จะพิจารณาคือ โครงการย่อยต่าง ๆ ที่ทั้งจีนและไทยเสนอขอความช่วยเหลือจากแต่ละฝ่าย การประเมินผล การปฏิบัติงานตามโครงการย่อย ๆ โครงการย่อยที่ยังมิได้ปฏิบัติตามที่ระบุในการประชุมครั้งที่แล้ว การจัดเตรียมการประชุมครั้งต่อไป จากการประชุมทั้ง 7 ครั้งข้างต้นนี้ มีโครงการทั้งหมดที่ทั้งฝ่ายจีนและไทยต้องการขอความช่วยเหลือจากกันและกันตั้งแต่เริ่มโครงการในปี 1978 มีจำนวน 213 โครงการ โดยไทยตกลงจะให้ความช่วยเหลือเงิน 90 โครงการ ซึ่ง จะกล่าวให้ทราบโดยละเอียดในส่วนต่อไป ส่วนจีนตกลงจะให้ความช่วยเหลือ 123 โครงการ (จำนวนความช่วยเหลือที่จีนให้ไทยเพิ่มขึ้นในปี 1985 นั้น เป็นเพราะเนื่องจากเป็นปีครบรอบ 10 ปี ของการสถาปนาความสัมพันธ์ไทย-จีน คณะกรรมการจึงเปิดโอกาสให้เสนอคำขอไปยังอีกฝ่ายหนึ่งได้ถึงประมาณ 25 โครงการ)

ประเทศทั้งสองให้ความสำคัญแก่ความร่วมมือพหุภาคีนี้ในลักษณะใดหรือมากแค่ไหนนั้น อาจพิจารณาได้จากตัวบุคคลที่เข้าประชุมว่าอยู่ในระดับใด จะเห็นได้ว่าคณะผู้แทนของประเทศทั้งสองที่เข้าร่วมประชุมนี้เป็นบุคคลที่ดำรงตำแหน่งสำคัญ เช่น ฝ่ายไทยมีรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เลขาธิการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ อธิบดีกรมวิเทศสหการ อธิบดีกรมเศรษฐกิจ (กระทรวงการต่างประเทศ) เอกอัครราชทูตไทยประจำสาธารณรัฐประชาชนจีน เป็นต้น ฝ่ายสาธารณรัฐประชาชนจีนเองก็มีผู้บริหารชั้นสูงของกระทรวงการต่างประเทศ และของกระทรวงเศรษฐกิจสัมพันธ์ เอกอัครราชทูตจีนประจำประเทศไทย เป็นต้น ทั้งนี้ถ้าพิจารณาจากรูปแบบการประชุมจะเห็นว่าเรื่องดังกล่าวนี้เป็นเรื่องสำคัญทีเดียว แต่สำหรับการปฏิบัติจะต้องมาพิจารณาภายหลังว่าเป็นอย่างไร

หลังจากการพิจารณาอนุมัติคำขอของแต่ละฝ่ายเสร็จสิ้นลงแล้ว โครงการต่าง ๆ ที่ได้รับการอนุมัติแต่ละฝ่ายก็จะรับไปดำเนินงาน โดยที่ในระยะเวลาดังกล่าวทางฝ่ายผู้ขอจะเสนอชื่อผู้รับทุนในด้านต่าง ๆ ที่ระบุตามโครงการมาเพื่อให้อีกฝ่ายหนึ่งคือฝ่ายผู้ให้พิจารณา ซึ่งหน่วยประสานงานกลางของรัฐบาลจะพิจารณาแหล่งทุน ฝึกอบรม ศึกษาไว้ก่อนแล้ว เมื่อคำขอมาเป็นทางการก็จะเริ่มดำเนินงานอย่างจริงจัง หากไม่มีปัญหาขัดข้องเกิดขึ้น

ในการพิจารณาอนุมัติคำขอรับความช่วยเหลือทางวิชาการของจีน ก่อนที่จะนำมาถือปฏิบัติการโดยฝ่ายไทยนั้น จะเห็นได้ว่าคำขอที่จีนส่งมาให้ไทยพิจารณาต้องผ่านคณะกรรมการ

ร่วมฯ ฝ่ายไทย ซึ่งมีกรมวิเทศสหการทำหน้าที่เป็นเลขานุการ ดังนั้นการพิจารณาหรือให้ข้อเสนอแนะก็จะเริ่มต้นที่นี่ แล้วจึงเสนอไปตามลำดับจนถึงการประชุมคณะกรรมการร่วมไทย-จีน คณะใหญ่ เพื่อตัดสินใจรับโครงการความช่วยเหลือทางวิชาการร่วมกัน ดังนั้นตามขั้นตอนต่าง ๆ อาจจะมีคำขอบางรายการที่ไม่ได้รับการสนับสนุน

โดยทั่วไปแล้วคำขอจากจีนมีไม่มากนักแต่ไม่อาจจะรวมได้แน่ชัดแต่จากการสอบถามเจ้าหน้าที่เกี่ยวข้องพอจะสรุปได้ว่าคำขอที่จีนเสนอมานี้ โดยทั่วไปจะได้รับการสนับสนุน อาจจะเป็นเพราะจีนได้พิจารณาคัดเลือกมาขั้นหนึ่งแล้ว และไทยก็ให้ความเคารพแก่การพิจารณาของจีน ทั้งนี้หากไม่มีเหตุผลหนักแน่น ไทยก็จะไม่ปฏิเสธ ดังนั้น จำนวนโครงการที่ได้รับการอนุมัติทั้ง 90 โครงการ ตั้งแต่การประชุมครั้งที่ 1 ถึงครั้งที่ 7 นั้น ก็นับได้ว่าเป็นคำขอเดิมที่เสนอให้พิจารณา ซึ่งอาจจะมีบางโครงการ (จำนวนน้อยมาก) ที่ไม่ได้รับอนุมัติ โดยอาจจะเสนอให้จีนเปลี่ยนเป็นโครงการอื่นแทน จึงเรียกได้ว่า การให้ความช่วยเหลือทางวิชาการของไทยแก่จีนนั้น ดำเนินตามคำขอเกือบทั้งหมด

โครงการย่อยต่าง ๆ ที่ไทยให้ความช่วยเหลือแก่จีน

ตามที่ไดกล่าวมุแล้วข้างต้นว่าโครงการย่อยต่าง ๆ ที่ไทยให้แก่นี้นั้นมีทั้งหมด 90 โครงการ ซึ่งเป็นผลมาจากการประชุมคณะกรรมการร่วมทั้ง 7 ครั้ง (รายชื่อโครงการต่าง ๆ ปรากฏในภาคผนวก ฉ) เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาการให้ความช่วยเหลือทางวิชาการของไทยแก่จีน จึงได้แยกประเภทของโครงการต่าง ๆ เหล่านี้ออกตามสาขาของความรู้ โดยพิจารณาจากประเภทและลักษณะของหน่วยงานปฏิบัติฝ่ายไทย ดังนี้

ตารางที่ 4 จำนวนโครงการความช่วยเหลือทางวิชาการต่าง ๆ ที่ไทยให้แก่อินเดียตามที่ได้รับอนุมัติแยกตามสาขาความรู้

สาขา	ผลจากการประชุมคร.๑ ครั้งที่							จำนวนโครงการ	ลำดับที่
	1	2	3	4	5	6	7		
เกษตรกรรม	7	6	5	6	9	5	5	43	1
อุตสาหกรรม	3	1	3	5	3	1	6	22*	2
การแพทย์และสาธารณสุข	1	1	1	-	-	8	1	12	3
วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี	1	-	-	-	1	-	-	2	5
ภาษาไทย	1	-	-	-	1	1	1	4	4
อื่น ๆ	พาณิชย์	-	-	-	-	1	-	1	6
	คมนาคม	-	-	-	1	-	-	2	5
	วางแผนเศรษฐกิจ	-	-	-	-	-	1	1	6
	การเคหะ	-	-	1	-	-	-	1	6
	สื่อสารมวลชน	-	1	-	-	-	-	1	6
	สังคมวิทยา	-	-	-	-	-	-	1	6
รวม	13	9	10	12	15	16	15	90	

ที่มา ฝ่ายความช่วยเหลือของไทย กรมวิเทศสหการ

*มีโครงการย่อยของภาคเอกชน 4 โครงการ

จากตารางที่ 4 ข้างต้น จะเห็นได้ว่าสาขาความรู้ทางวิชาการที่ได้รับความสนใจเป็นอันดับหนึ่งก็คือ ทางด้านการเกษตรกรรม ทั้งนี้ เพราะประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม ที่จัดได้ว่ามีศักยภาพในการผลิตพอสมควร ดังนั้นเพื่อปรับปรุงความรู้ในการเกษตรของจีน ความรู้ในบางสาขาทางด้านการเกษตรของไทย อาจจะเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของจีน รวมทั้งปัจจัยทางการผลิตที่มีอยู่ นอกจากนี้ในบางสาขาไทยก็ยังมีอยู่ในอันดับแนวหน้าด้วย เช่น ยางพารา เป็นต้น สำหรับการอุตสาหกรรมซึ่งเป็นอันดับที่ 2 นั้น ไทยเองก็เริ่มการพัฒนาอุตสาหกรรมโดยอาศัยผลพวงจากการเกษตรเป็นพื้นฐาน ในการสร้างผลผลิตทางอุตสาหกรรม ทั้งนี้ผู้ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับภาคอุตสาหกรรมไทยโดยเฉพาะภาคเอกชนว่า

ประเทศไทยเป็นประเทศที่กำลังพัฒนาเศรษฐกิจ ซึ่งมีเทคโนโลยีการผลิตและประสิทธิภาพสูงกว่าประเทศจีนในปัจจุบัน ความรู้ ความสามารถของนักธุรกิจ และนักอุตสาหกรรมไทยในเชิงเทคโนโลยีการผลิต ซึ่งได้ปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพของสภาพแวดล้อมด้านทรัพยากรธรรมชาติ และทรัพยากรมนุษย์ที่มีอยู่ และสามารถถ่ายทอดเทคโนโลยีเหล่านี้ให้แก่ประเทศจีน ซึ่งมีสภาพแวดล้อมคล้ายคลึงกับไทยมาก และมีศักยภาพในการพัฒนาได้ง่ายมาก ⁵

ถึงแม้ว่าไทยจะเปรียบเทียบมิได้กับประเทศพัฒนาแล้วในด้านความรู้ทางวิชาการ และจีนก็มุ่งเน้นการรับถ่ายทอดความรู้จากประเทศที่พัฒนาแล้วก็ตาม ในบางสาขาความรู้ซึ่งจีนขาดแคลนนั้น ถ้าหากมีผู้เสนอให้จีนก็น่าจะยินดีที่จะรับ เพราะจีนมักมีข้ออยู่เสมอว่า "ขาดแคลนความรู้ทางด้านอุตสาหกรรม วิทยาศาสตร์ และวิชาการ"⁶ โดยเฉพาะวิชาการสมัยใหม่ การให้ความช่วยเหลือทางวิชาการภายใต้ความร่วมมือทางวิทยาศาสตร์และ

⁵ชนนท์ อรรถกานนท์, "โอกาสการลงทุนในประเทศจีน" ธุรกิจการค้า 6 (กรกฎาคม 2528) : หน้า 9.

⁶สัมภาษณ์พิเศษนายพานิช สัมภวคุปต์ อุปนายกสมาคมมิตรภาพไทยจีน ในแนวหน้า 1 กรกฎาคม 2528 ฉบับพิเศษ ครอบคลุม 10 ปีการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตราชอาณาจักรไทย-สาธารณรัฐประชาชนจีน 2518-2528, หน้า 3.

วิชาการไทยจึ้นน้อยอย่างน้อยก็อาจจะ เป็นประโยชน์ในการพัฒนาประเทศตามแนวนโยบาย สี่ทันสมัยได้บ้าง ทั้งนี้ต้องตระหนักอยู่เสมอว่าเงินเปิดประตูรับความช่วยเหลือทางวิทยาศาสตร์ และวิชาการอย่างเต็มที่อยู่แล้ว ความช่วยเหลือทางวิชาการของไทยอาจจะช่วยเงินได้บ้าง ในบางสาขาความรู้ที่เงินขาดแคลนหรือยังหาจากที่อื่นไม่ได้ เช่น ในเรื่องของการปลูกยางพารา และอุตสาหกรรมยางซึ่งเงินพยายามจะ เร่งรัดอุตสาหกรรมประเภทนี้ เพราะเงินมีความต้องการ ใช้อย่างคึกในอุตสาหกรรมภายในประเทศและไทยเองก็นับได้ว่ามีความก้าวหน้าในด้านนี้ อย่าง มากรวมทั้ง เป็นผู้ผลิตแหล่งใหญ่อันดับสามของโลกด้วย

ในด้านวิชาการแพทย์และสาธารณสุข กล่าวได้ว่าไทยนั้นได้รับการยอมรับว่ามีระดับ การพัฒนาสูง เห็นได้จากการที่รัฐบาลและองค์การระหว่างประเทศโดยเฉพาะองค์การอนามัย โลกให้ความไว้วางใจไทยโดยให้ทุนแก่ประเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะประเทศกำลังพัฒนา มาดู งาน ฝึกอบรม ศึกษาในประเทศไทย ทางด้านสาธารณสุข ภายใต้โครงการฝึกอบรมในประเทศ ที่สาม ประมาณปีละ 300 คน* ดังนั้นจะเห็นได้ว่าทางสาธารณสุขของไทยมีระดับการพัฒนา สูงพอควร และหลาย ๆ ประเทศในโลกกำลังพัฒนาไม่ว่าจะอยู่ในเอเชียใต้หรือแอฟริกา ก็มี สภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์และปัจจัยต่าง ๆ คล้ายคลึงกับไทย รวมทั้งอาจจะต้องเผชิญปัญหา อย่างเดียวกัน ซึ่งความรู้ทางด้านสาธารณสุขที่ได้จากประเทศไทยก็จะสามารถนำไปปรับใช้ได้ ทันที และช่วยแก้ไขปัญหของท้องถิ่นนั้น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

* จำนวนผู้รับทุนเงินที่รับทุนภายใต้โครงการฝึกอบรมในประเทศที่สาม มีดังนี้

ปี 1979	230 คน	ปี 1984	328 คน
ปี 1980	260 คน	ปี 1985	386 คน
ปี 1981	309 คน	ปี 1986	424 คน
ปี 1982	358 คน	ปี 1987	311 คน
ปี 1983	343 คน		

สำหรับรูปแบบการขอความช่วยเหลือของจีนนั้นจากการพิจารณาโครงการย่อยแล้ว ปรากฏว่ารัฐบาลจีนมีการวางแผนงานในการขอความร่วมมือทางด้านวิชาการอย่างรอบคอบ ซึ่งเข้าใจว่ารัฐบาลจีนมุ่งเน้นเฉพาะสิ่งที่ไทยมีความก้าวหน้าทางวิชาการอย่างสูง เช่น ทางด้านการเกษตรจะเน้นเรื่องยาง ข้าว ผลไม้เมืองร้อน ด้านอุตสาหกรรม เช่น การทำ แลกเกอร์ ซีเมนต์ ด้านอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจะเน้นการบริการและการบริหารการท่องเที่ยว ด้านการแพทย์เช่น สมุนไพรและยาแผนโบราณ เป็นต้น ความรู้ทางวิชาการที่รัฐบาลจีนต้องการโดยการประเมินผลจากการประชุมทั้ง 7 ครั้ง ระหว่างไทยกับจีน (ดูภาคผนวก จ) ถ้าสังเกตให้ดีแล้วจะเห็นว่า จีนทยอยขอความรู้ในเรื่องที่ตนสนใจแล้วคิดว่า หลังจากนั้นก็จะนำความรู้ไปใช้ได้มากที่สุด ทั้งนี้ แสดงให้เห็นถึงความตั้งใจของจีนในการพยายามใช้ประโยชน์จากโครงการความร่วมมือทางวิทยาศาสตร์และวิชาการไทย-จีนอย่างเต็มที่

ที่กล่าวตามข้างต้นนั้นเพราะพิจารณาจากผลของการประชุมคณะกรรมการร่วมระดับรัฐมนตรีไทย-จีน คือ ตามปกติแล้ว ในการประชุมจะมีการระบุความต้องการความรู้ทางวิชาการของทั้งสองฝ่ายลงไปเพื่อจะนำไปดำเนินการ ซึ่งจีนมักจะขอความรู้เน้นหนักไปในเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างเช่นที่ระบุมาแล้ว เพื่อให้เข้าใจยิ่งขึ้นจะยกตัวอย่างในเรื่องของยางพารา กล่าวคือในการประชุมครั้งที่ 1 จีนระบุต้องการศึกษาเกี่ยวกับการปลูกยาง กระบวนการในการผลิตและการวิจัย ในการประชุมครั้งที่ 3 จีนระบุความต้องการศึกษาวิธีการผลิตยางที่ได้มาตรฐานและการทดลองทางวิทยาศาสตร์ ต่อมาในการประชุมครั้งที่ 5 จีนขอมาศึกษาด้าน 1. การปลูกยางทดแทนและการใช้ไม้ยาง และ 2. วิธีการทดลองและตรวจสอบมาตรฐานของยางธรรมชาติที่มีมาตรฐาน ซึ่งในเรื่องดังกล่าวนี้ไทยนับได้ว่าอยู่ในอันดับแนวหน้าเกี่ยวกับการส่งยางออกขายนอกประเทศ การที่จีนมาขอศึกษาโดยเน้นในลักษณะนี้จะทำให้จีนได้รับความรู้ในการผลิตยางอย่างครบวงจร ตัวอย่างอีกเรื่องหนึ่งคือ เรื่องของการเพาะเลี้ยงกุ้ง การประมงของไทยนั้นนับได้ว่าอยู่ในระดับแนวหน้าเช่นกัน โดยจากการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำซึ่งปรากฏว่าจีนสนใจ เรื่องนี้เป็นอันมากและจีนก็ได้ขอความช่วยเหลือในลักษณะเดียวกับยางพารา กล่าวคือในการประชุมครั้งที่ 1 จีนระบุขอศึกษาเรื่องการเพาะเลี้ยงกุ้ง การเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการเลี้ยงกุ้ง ในการประชุมครั้งที่ 6 มี 2 คำขอ คือ 1. ศึกษาเกี่ยวกับการเลี้ยงกุ้งและทำฟาร์มกุ้ง 2. ขอฟันธุ์กุ้งก้ามกราม และในการ

ประชุมครั้งที่ 7 ก็ขอมาศึกษาเรื่องการเพาะเลี้ยงกุ้งอีก สรุปได้ว่าการเข้ามาหาความรู้ทางวิชาการของจีนนั้นมีความมุ่งมั่นทางวิชาการอย่างเต็มที่ สำหรับความรู้ทางวิชาการอื่น ๆ ที่จีนเน้นนั้นก็จะมีรูปแบบอยู่ในแนวทางเดียวกันอย่างที่กล่าวมาแล้ว

การขอความช่วยเหลือทางวิชาการตามรายการต่าง ๆ ที่จีนเสนอนั้นถ้าพิจารณาให้ถี่ถ้วนจะเห็นว่ามีความสอดคล้องกับความต้องการทางเศรษฐกิจของจีนด้วย ในความตกลงทางด้านการค้าในปี 1978 นั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อ "สนับสนุนการส่งออกซึ่งกันและกัน สินค้าที่สนับสนุนได้แก่ ข้าวโพด ข้าว 25% น้ำตาลดิบ แป้งมันสำปะหลัง ถั่วเขียว ยางพารา ปอ ไบยาสูบ เส้นใยประติษฐ์และยาสมุนไพร"⁷ ซึ่งตามความตกลงทางการค้าระหว่างราชอาณาจักรไทยและรัฐบาลแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีนฉบับนั้นยังระบุในภาคผนวกรายการ ก ไว้ว่าสินค้าที่ส่งออกจากราชอาณาจักรไทยไปยังสาธารณรัฐประชาชนจีน มีดังนี้คือ ข้าวโพด น้ำตาล ปอแก้ว ยางและผลิตภัณฑ์ยาง เส้นใยเคมีและผ้าทอ ยาสูบ สมุนไพรสำหรับผลิตเวชภัณฑ์ มันสำปะหลัง และผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง ถั่วเขียว และอื่น ๆ

จากกรณีพิจารณาข้างต้นโดยเฉพาะเรื่องยางพารานั้นจะเห็นว่ายางพาราเป็น 1 ในจำนวนสินค้าที่สำคัญซึ่งจีนต้องการซื้อจากไทย ประมาณได้ว่าจีนมีความต้องการใช้ยางพาราปีละ 350,000 เมตริกตัน แต่จีนผลิตได้เพียงประมาณปีละ 140,000 - 150,000 เมตริกตัน⁸ ดังนั้นจีนจึงต้องนำเข้าอีก 200,000 เมตริกตัน แนวโน้มในการใช้ยางของจีนมีมากขึ้นเห็นได้จากการกู้เงินของธนาคารโลกเพื่อพัฒนาสวนยาง⁹ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเหตุนี้ของจีนจึงขอความร่วมมือทางด้านวิชาการจากไทยเกี่ยวกับเรื่องของยางพารามากเป็นพิเศษ

⁷วันรักษ์ มิ่งมณีนาคน, "ความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีน" ในเอกสารประกอบการสัมมนาเรื่องไทย-จีน ความสัมพันธ์ทางการเมืองและเศรษฐกิจ สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 13 กันยายน 2527, หน้า 7.

⁸เรื่องเดียวกัน, หน้า 11.

⁹"อินไซด์เจอร์จาร์ร่วมทุนไทย-จีน" ทิศทาง (27 สิงหาคม - 2 กันยายน 2527) : หน้า 6.

นอกจากนี้เงินขอมามีกรอบงานเกี่ยวกับการพอกน้ำตาลด้วย เงินสังน้ำตาลดิบเข้าประเทศจากไทยมีมูลค่าสูงถึง 3,000 ล้านบาท¹⁰ ซึ่งนับได้ว่าน้ำตาลดิบเป็นสินค้าออกที่สำคัญที่สุดของไทยที่ส่งไปขายจีนในปี 1982 และ 1985 สำหรับวิธีการพอกน้ำตาลนี้กล่าวได้ว่าจะช่วยลดต้นทุนในการผลิตเพราะถ้าหากจีนซื้อน้ำตาลพอกแล้วคาดว่าจะราคาจะต้องสูงและจะมีผลต่อราคาขายเพื่อการบริโภคในประเทศ วิชาการอีกแขนงหนึ่งที่เงินสนใจก็คือ อุตสาหกรรมซีเมนต์ ทั้งนี้อุตสาหกรรมซีเมนต์เป็น 1 ในจำนวนอุตสาหกรรมที่เงินสนใจอยู่ในขณะนี้และเงินก็ขอความช่วยเหลือทางวิชาการด้านนี้มาถึง 2 ครั้ง

โดยปกติแล้วลักษณะของการเข้ามารับการถ่ายทอดความรู้ทางวิชาการของเงินในไทยนั้นจะเป็นลักษณะของการดูงานเสียส่วนใหญ่ ตามที่ระบุในการประชุมคณะกรรมการร่วมแต่ละครั้งนั้นระยะเวลาโดยทั่วไปจะอยู่ในระหว่าง 20 วัน ถึง 1 เดือน และในระยะหลังคือการประชุมครั้งที่ 6 และ 7 ระยะเวลาจะอยู่ในระหว่าง 2-3 สัปดาห์ สำหรับโครงการย่อยระยะยาวนั้น เท่าที่ปรากฏตามที่อธิบายเพิ่มเติมในตอนท้ายของตารางที่ 2 ก็เห็นจะมีเพียงแต่การศึกษาและฝึกอบรมทางด้านภาษาไทย เช่นที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นระยะเวลาตั้งแต่ 12 เดือน - 2 ปี

โดยสรุปแล้วการให้ความช่วยเหลือทางวิทยาศาสตร์และวิชาการของไทยแก่เงินนั้นก็ตรงกับความต้องการของเงิน ซึ่งมีส่วนทำให้เงินพยายามดำเนินการภายใต้โครงการอย่างจริงจัง เห็นได้จากแผนการดูงานที่จัดไว้ตรงกับความต้องการทางวิทยาศาสตร์และวิชาการของเงิน และการพิจารณาคำเนิงานดังกล่าวก็ตรงกับเป้าหมายของความต้องการในการพัฒนาประเทศด้วย คาดว่าเงินจะสามารถควบคุมบุคลากรให้ถ่ายทอดความรู้ได้ตามวัตถุประสงค์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบุคลิกลักษณะของชาวเงินเองในเรื่องของความรู้ เงินมีความมุ่งมั่นในการพัฒนาประเทศเพราะอยู่ในช่วงของการเปิดประเทศด้วย ทำให้เงินมีความพยายามที่จะรับความรู้

¹⁰ไพโรจน์ วงศ์วิวัฒน์, เศรษฐกิจจีนยุคสี่ทันสมัย จุลสารธนาคารกรุงเทพ ฉบับที่ 4 2529 : หน้า 80.

ให้มากที่สุดโดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศ และนอกจากนี้ยังมีความสามารถควบคุมบุคลากรของประเทศให้ดำเนินการตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ได้มาก

นอกจากที่กล่าวมาข้างต้นแล้วหากพิจารณาประเภทและลักษณะของบุคคลที่ส่งมาปฏิบัติงานจะเห็นได้ว่า การปฏิบัติงานในระยะสั้นนี้เจ้าหน้าที่ซึ่งส่งมาปฏิบัติงานโดยทั่วไปมักจะเป็นเจ้าหน้าที่อาวุโสระดับสูง เนื่องจากเป็นลักษณะโดยทั่วไปของการปฏิบัติงานด้วยประการหนึ่งซึ่งไม่เหมือนการศึกษาหรือฝึกอบรม รวมทั้งเงินนियมที่จะส่งผู้มีอาวุโสมาปฏิบัติงาน ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากลักษณะสังคมของจีนเองที่ยังมีการนับถืออาวุโสอย่างเคร่งครัดอยู่ ถ้าหากเปรียบเทียบผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการส่งเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติมาฝึกอบรมในช่วงระยะเวลาที่ยาวกว่าการปฏิบัติงานในลักษณะนี้ก็จะสนับสนุนการถ่ายทอดความรู้ทางวิชาการระหว่างประเทศได้ดีกว่า อย่างไรก็ตามในการจัดส่งเจ้าหน้าที่อาวุโสนั้นเป็นเรื่องของความนิยมโดยทั่วไป ๑ ไป กล่าวคือไม่ว่าเป็นการปฏิบัติงานในสาขาใด สิ่งหนึ่งที่รัฐบาลมองเห็นก็คือในการปฏิบัติงานระยะสั้นในลักษณะนี้เป็นเหมือนกับการส่งเจ้าหน้าที่ระดับสูงไปเพื่อเจรจาติดต่อกับเจ้าหน้าที่ระดับสูงของอีกประเทศหนึ่ง ซึ่งเจ้าหน้าที่ดังกล่าวจะมีสิ่งซึ่งเจ้าหน้าที่ในระดับปฏิบัติไม่มีคือ อำนาจในการตัดสินใจ รวมทั้งประสบการณ์ของเจ้าหน้าที่เองอาจจะมีน้อยกว่าเจ้าหน้าที่ระดับอาวุโส ดังนั้นความเข้าใจในเรื่องหนึ่ง ๑ รวมทั้งการแลกเปลี่ยนความรู้ทางวิชาการอาจจะมีข้อจำกัด

การดำเนินงานตามแผน และปัญหาในการดำเนินงาน

ในการประชุมร่วมของคณะกรรมการว่าด้วยความร่วมมือทางวิทยาศาสตร์และวิชาการไทย-จีน แต่ละครั้งนั้นจะมีการปรึกษาหารือระหว่างฝ่ายไทยและสาธารณรัฐประชาชนจีนในเรื่องของความคืบหน้าของการดำเนินงานของโครงการในอดีตด้วย นอกจากนี้แล้วในการประชุมดังกล่าวยังมีการเตรียมแผนงานรายการปฏิบัติการต่าง ๆ ที่จะต้องดำเนินการในปีต่อ ๆ ไป ถึงแม้ว่าทุกครั้งที่ทั้งสองฝ่ายจะแสดงความพอใจในระดับต่าง ๆ ต่อผลการดำเนินงานของโครงการแต่ก็ยังมีโครงการความช่วยเหลือบางรายการของจีนที่ไทยยังมิได้ดำเนินงานซึ่งมิได้บรรจุไว้ในเอกสารการประชุมแต่ละครั้ง

ตามที่ปรากฏในเอกสารการประชุม รายการคำขอของทั้งสองฝ่ายที่ยังมิได้ดำเนินการมีระบุเพียงในการประชุมครั้งที่ 2, 3 และ 6 เท่านั้น โดยในครั้งที่ 2 ฝ่ายจีนมีรายการที่ยังมิได้ดำเนินการคือ การดำเนินงานเรื่องอุตสาหกรรมขนบท วิธีการผลิตผ้าไหม การผลิตเครื่องจักรสาน และการจัดส่งพันธุ์พืช (Hangzhou Chaysanthencum and aromatic plant) ฝ่ายไทยมีการจัดส่งพันธุ์ปลากะพงแดง/ขาว (อย่างละ 1,000 ตัว) พันธุ์ปอและบ้านอย่างละ 2 ก.ก. เมล็ดและพืชสมุนไพรเพื่อการแพทย์ และวิธีการปลูก สำหรับในครั้งที่ 3 นั้นระบุว่า การแลกเปลี่ยนเมล็ดพันธุ์พืชและผลไม้มีปัญหาเนื่องจากเหตุการณ์ซึ่งมิได้คาดคิดมาก่อนและสภาพภูมิอากาศและครั้งที่ 6 ได้ระบุชื่อรายการที่ยังมิได้ปฏิบัติโดยที่ฝ่ายจีนยังมิได้จัดส่งพันธุ์มันฝรั่งให้ไทยขณะที่ไทยเองก็ยังมีได้จัดรายการงานและศึกษาให้แก่ฝ่ายจีนในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้คือ วิธีการผลิตและวัสดุที่ใช้ในการปลูกป่า ยาสมุนไพร การควบคุมโรค โรคพยาธิ โรคท้องร่วง โรคพิษสุนัขบ้า อุตสาหกรรมท่องเที่ยว และการจัดส่งพันธุ์กัญก้ามกรามให้แก่จีน

อย่างไรก็ตามรายการคำขอต่าง ๆ ที่ยังมิได้ดำเนินการนี้ ทั้งทางฝ่ายไทยและจีนจะได้พยายามที่จะดำเนินการให้สำเร็จผลตามที่กำหนดไว้ต่อไป ประเด็นสำคัญที่น่าสนใจก็คือตามที่ระบุในเอกสารการประชุมนั้นได้ครอบคลุมทุกรายการที่ยังมิได้ปฏิบัติครบถ้วนหรือไม่ เพราะมีบางรายการที่ยังมิได้ดำเนินการหรือยังไม่บรรลุเป้าหมายครบถ้วนจริง แต่ไม่ได้บรรจุลงไปในรายการที่ยังมิได้ปฏิบัติ (คู่มือเลขแสดงการดำเนินงานตามแผนในตารางที่ 5) ยกตัวอย่างเช่น การจัดส่งลูกช้างไทยและการขอพันธุ์ปลากะพง อาจจะเป็นไปได้ว่าในการประชุมแต่ละครั้งต้องเตรียมการอย่างเร่งด่วนในการเตรียมเอกสารและข้อมูล รวมทั้งประเมินผลการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามต้องการ ประกอบกับเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติงานทั้งฝ่ายไทยและจีนเองนั้นมีหลายท่านและเปลี่ยนแปลงไปเรื่อย ๆ ทำให้การติดตามดำเนินการในบางรายนั้นตกไปโดยปริยายเพราะไม่ทราบถึงสถานะของการดำเนินงานอย่างแน่ชัดว่าไปถึงขั้นใดแล้ว จึงไม่สามารถดำเนินงานให้เป็นไปตามที่ตกลงไว้ในการประชุมแต่ละครั้ง หรืออาจจะทราบแต่ยังไม่สามารถปฏิบัติการได้เนื่องจากอุปสรรคต่าง ๆ

ตารางที่ 5 แสดงโครงการย่อยที่ดำเนินงานแล้วแยกตามปีงบประมาณ

แผนปฏิบัติงานตามผลการประชุมครั้งที่	1	2	3	4	5	6	7	โครงการที่อนุมัติ	โครงการที่ดำเนินงาน			
	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985			1986	1987	1988
สาขา												
เกษตรกรรม	5	6*(1-82)	5*(1-82)	6		6*(1-83)	2	5	1		38	35
อุตสาหกรรม	2	1	3	5		3		1	1		16	15
การแพทย์และสาธารณสุข	-	-	-					2	2		11	4
วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	1	-	-				1				2	2
ภาษาไทย	1*(80)	-	-			1		1			3	3
อื่น ๆ	พาณิชย์	-	-			1					1	1
	คมนาคม	-	-	-	1						1	1
	วางแผนเศรษฐกิจ	-	-	-				1			1	1
	การเคหะ	-	-	1							1	1
	สื่อสารมวลชน	-	1	-							1	1
	สังคมวิทยา	-	-	-							1*(86)	-
รวม	9	8	9	12	14		12		3(ยังสรุปไม่ได้)		75	64
เป้าหมาย	13	9	10	12	15		16		15			

ที่มา งานความช่วยเหลือของไทย กรมวิเทศสหการ (1978-1984)

ฝ่ายความช่วยเหลือของไทย กรมวิเทศสหการ (1985-1987)

*หมายถึง จำนวนโครงการ - ปีดำเนินงาน

จากการพิจารณาแผนการปฏิบัติโครงการย่อยต่าง ๆ ที่เป็นผลมาจากการประชุม ทั้ง 7 ครั้ง ข้อสังเกตประการหนึ่งก็คือการให้ความช่วยเหลือทางวิชาการของไทยนั้น ถึงแม้จะมีอุปสรรคอยู่บ้าง แต่โครงการก็ได้ดำเนินการเกือบครบถ้วนตามที่ได้ระบุไว้ แต่กระนั้นก็ยังมิอาจสรุปได้ทันทีว่าการให้ความช่วยเหลือทางวิชาการแก่จีนจะเพียงพอตามความต้องการที่จีนขอมา เพราะโดยส่วนมากแล้วในการจัดรายการดูงานระยะเวลาที่มาดูงานในประเทศไทย อาจจะถูกต้องหลงบ้าง ทั้งนี้เพราะฝ่ายไทยโดยเฉพาะหน่วยงานปฏิบัติพิจารณาแล้วเห็นว่าระยะเวลาสั้นกว่านั้นก็คงเพียงพอต่อการดูงานแล้ว เช่น ในการประชุมคณะกรรมการร่วม ครั้งที่ 7 ตกกลงจะให้ความช่วยเหลือทางวิชาการด้านโปแตส ประมาณ 30 วัน แต่ปฏิบัติจริงรายการดูงานนั้นจัดได้เพียง 7 วัน ด้านการปลูกยางก็มีลักษณะเดียวกันคือขอมา 30 วัน มาดูจริง 7 วัน เป็นต้น ในขณะที่ด้านการศึกษาภาษาไทยมักจะได้ระยะเวลาตามที่ขอมา ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากว่าการเรียนภาษาไทยนั้นเป็นหลักสูตรระยะยาวในลักษณะฝึกรวม ดังนั้นการใช้เวลาจึงแตกต่างจากลักษณะของการมาดูงานด้านต่าง ๆ ลักษณะของการให้ความรู้ทางวิชาการนั้นเน้นการดูงานระยะสั้นซึ่งอาจจะได้ความรู้ไม่เต็มที่และรวมทั้งในหลายกรณีวิธีการพิเศษบางประการก็มิได้มีการถ่ายทอดเพราะผู้ให้ความรู้ก็เกรงถึงปัญหาในอนาคตที่จะตามมาในเรื่องการแข่งขันทางด้านตลาด โดยเฉพาะหากเป็นเอกชนแล้วมักจะพิจารณาเรื่องนี้อย่างรอบคอบที่เดียว อย่างเช่น การผลิตเยื่อกระดาษจากปอที่มีโรงงานแห่งเดียวในประเทศไทย ของบริษัทพินิกซ์ ซึ่งขอเวลาพิจารณาโดยขอเข้าประชุมก่อน ในขณะที่โดยปกติถ้าเป็นหน่วยงานราชการ การพิจารณานั้นจะรวดเร็วกว่า

ทั้งนี้ยังมีเรื่องต่าง ๆ อีกเช่น การขอพันธุ์พืชที่จีนลงไปทดลองปลูกดูพร้อมทั้งขอคำแนะนำและวิธีด้วย แต่อย่างไรก็ตามเนื่องจากสภาพอากาศของจีนต่างกับไทย รวมทั้งความรู้ทางวิชาการที่ได้จากเอกสารหรือการดูงานยังไม่เพียงพอประกอบกับการขาดความชำนาญและประสบการณ์การขาดคำแนะนำที่ดีจากผู้เชี่ยวชาญ และนักวิชาการ ทำให้จีนไม่ประสบความสำเร็จในการทดลองเท่าที่ควร ซึ่งปัญหานี้ได้มีการพยายามเพิ่มเติมแก้ไขตามที่ได้ระบุไว้ในเอกสารการประชุมครั้งที่ 7 คือในที่ประชุมได้ตกลงที่จะขยายขอบเขตของความร่วมมือออกไป ซึ่งเป็นการปฏิบัติงานในระยะยาวโดยจะมีการแลกเปลี่ยนผู้เชี่ยวชาญ นักวิจัย และเจ้าหน้าที่วิชาการ การส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเจ้าหน้าที่เหล่านั้นนั้นอาจจะมีสาเหตุมาจากความต้องการความรู้และคำแนะนำเพิ่มเติมในการทดลองทางวิทยาศาสตร์โดยที่ใช้วัสดุที่ขอ

จากประเทศไทย เช่น เมล็ดพันธุ์พืช ซึ่งจีนบางครั้งอาจไม่ประสบความสำเร็จในการทดลอง
เท่าที่ควรตามที่ได้กล่าวมาแล้ว เพราะว่าอาจจะต้องมีประสบการณ์ ความชำนาญ และมี
วิธีการพิเศษในการทดลองซึ่งจะต้องอาศัยผู้มีความเชี่ยวชาญในการทดลองหรือมีความชำนาญ
ในเรื่องของพืชชนิดนั้น ๆ มากอຍให้คำแนะนำ

จะเห็นได้ว่าการถ่ายทอดความรู้ทางวิชาการนั้น ความสำเร็จขึ้นอยู่กับผู้ให้ความรู้
เองว่ายินดีจะถ่ายทอดความรู้ให้หรือไม่ แค่นั้น และขึ้นอยู่กับผู้รับถ่ายทอดความรู้เองว่ามี
ความตั้งใจจริงและมีการเตรียมวางแผนงานล่วงหน้าหรือไม่ ขณะเดียวกันก็ต้องประกอบ
กับลักษณะของการถ่ายทอดความรู้นั้นเองว่าเป็นในรูปของการดูงาน การฝึกอบรมหรือการศึกษา
ซึ่งตามที่ได้กล่าวมาแล้วอาจจะพิจารณาได้ว่าการให้ความช่วยเหลือทางวิชาการของไทยนี้เน้น
การสร้างความสัมพันธ์อันดีและความเข้าใจระหว่างประชาชน เป็นลักษณะของสัญลักษณ์ของ
มิตรไมตรีมากกว่าจะเน้นความรู้ทางวิชาการอย่างเต็มที่เพื่อการนำไปสู่ความร่วมมือทาง
ด้านการเมืองและเศรษฐกิจอื่น ๆ ระหว่างไทยกับจีน

สรุปนัยสำคัญของความช่วยเหลือที่ไทยให้แก่จีน

การให้ความช่วยเหลือทางวิชาการของไทยแก่จีนนั้น อาจกล่าวได้ว่าเป็นความ
ร่วมมือที่ภาคภูมิใจที่ได้ความตกลงว่าด้วยความร่วมมือทางวิทยาศาสตร์และวิชาการระหว่างไทย
กับจีน ทั้งนี้โดยพิจารณาในแง่ของการริเริ่มโครงการที่เป็นรูปธรรมในการให้ความช่วยเหลือ
และความร่วมมือกับประเทศกำลังพัฒนา ส่วนในรายละเอียดนั้นเป็นอีกเรื่องหนึ่ง

กรณีนี้เกี่ยวข้องกับความเหมาะสมของระดับความรู้ทางวิชาการด้วย เช่น วิธีการ
ปลูกพืชชนิดต่าง ๆ โดยใช้แรงงานเป็นหลัก ซึ่งเสียค่าใช้จ่ายต่ำกว่าประเทศที่พัฒนาแล้ว
การจัดที่อยู่อาศัยราคาถูกให้ประชาชน การสาธารณสุขมูลฐานซึ่งรูปแบบของไทยน่าจะเหมาะ
สมกับจีน เพราะจีนนิยมใช้แรงงานเป็นหลัก เหล่านี้เป็นต้น ในเรื่องที่ไทยขอจากจีน เช่น
การใช้ประโยชน์จากขยะ เป็นต้น

การที่ประเทศกำลังพัฒนาประเทศหนึ่งรับและให้ความรู้ทางวิชาการและเศรษฐกิจ
ร่วมกันแล้ว ยังส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพทางทรัพยากรมนุษย์อีกด้วย ก่อให้เกิดประสิทธิภาพ

ทางเศรษฐกิจ ซึ่งนำไปสู่อำนาจการต่อรองกับประเทศพัฒนาแล้ว

หากมาพิจารณากันอย่างละเอียดแล้วจะมี 2 ประเด็นหลักที่เป็นสาเหตุ คือ

1. เหตุแห่งการให้ความช่วยเหลือทางวิชาการ ตามที่ได้กล่าวแล้วในบทที่ 3 ว่า ไทยให้ความช่วยเหลือทางวิชาการแก่จีน เป็นผลมาจากการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูต และเพื่อส่งเสริมความร่วมมือทางการค้าและการลงทุนที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของนโยบายทางการเมืองและทางเศรษฐกิจ โดยที่นโยบายของไทยเองนั้นตามที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 2 ระบุไว้เองว่า ความร่วมมือทางวิชาการใช้เป็นพื้นฐานของความร่วมมือทางการเมืองต่อไปในอนาคต โดยเน้นความร่วมมือในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิกก่อน

2. การถ่ายทอดความรู้ทางวิชาการ ในการถ่ายทอดความรู้ทางวิชาการนั้นมีประเด็นใหญ่ที่จะนำมาพิจารณาได้ 2 ประเด็น คือ ข้อจำกัดของประเทศไทยในฐานะของประเทศกำลังพัฒนา และแนวความคิดเรื่องผลประโยชน์ของชาติ

ในประการแรกนั้นจะพิจารณาได้ว่า มีข้อจำกัดของงบประมาณในการให้ความช่วยเหลือทางด้านวิชาการ เห็นได้จากจำนวนโครงการความช่วยเหลือจะมีประมาณ 12-15 โครงการ ดังนั้นจำนวนงบประมาณที่เพิ่มขึ้นนั้นก็ไม่ใช่เป็นผลจากการเพิ่มขึ้นหรือลดลงของจำนวนโครงการ แต่จะเป็นผลมาจากการอัตราค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นหรือลดลงมากกว่า

นอกจากนี้ในการพิจารณาโครงการจะมีประเด็นหลักก็คือสมรรถนะของไทย ถึงแม้โครงการส่วนใหญ่ของจีนจะได้รับการอนุมัติให้ดำเนินงานโดยเปรียบเทียบมากกว่าของไทย (จำนวนโครงการของจีนที่ขอมมาโดยให้คณะกรรมการร่วมฝ่ายไทยพิจารณาเปรียบเทียบกับจำนวนโครงการของไทยที่ขอมจากจีนโดยผ่านคณะกรรมการร่วมฝ่ายไทยและส่งไปจีนแล้วของไทยที่ขอมจีนจะมีมากกว่า ดังนั้นสัดส่วนการได้รับอนุมัติของจีนจึงมีมากกว่า) แต่บางโครงการที่จีนขอมมาก็ได้รับการปฏิเสธเนื่องจากไทยไม่มีความชำนาญในด้านนี้ เช่น การเพาะเห็ด หรือในบางกรณีเช่นทางวิจัยเกี่ยวกับไวรัส (ประเด็นนี้อาจมีส่วนเกี่ยวข้องกับประเด็นหลักที่สองด้วยซึ่งจะกล่าวถึงต่อไป)

ประการที่สองก็คือ เรื่องของผลประโยชน์แห่งชาติ เช่น โครงการเกี่ยวกับการเลี้ยงไก่ที่ได้รับการปฏิเสธ เนื่องจากปัญหาทางด้านการแข่งขันทางการค้าที่อาจจะเกิดขึ้นตามมาในอนาคต ตามที่ได้กล่าวมาแล้วในเรื่องของการพิจารณาโครงการในฉบับนี้ นอกจากนั้น ยังมีบางโครงการ เช่น โครงการเกี่ยวกับการเลี้ยงกุ้ง ซึ่งในครั้งแรกไทยไม่สนับสนุนโครงการดังกล่าวดังกล่าว แต่ภายหลังได้รับการยืนยันแล้วว่าเป็นการดำเนินงานจริง ๆ ไม่ใช่เป็นลักษณะทางการฝึกอบรม ไทยก็อนุมัติ นอกจากนี้เมื่อพิจารณารายการดำเนินงานของแหล่งผู้ให้แล้ว ถึงแม้ว่าจะให้ครบตามเวลาที่จีนขอมาแต่เวลาเกือบครึ่งหนึ่งเสียไปกับการเดินทางไปต่างจังหวัดจึงเท่ากับว่าเวลาดำเนินงานมีจริง ๆ เพียงไม่มากนัก เป็นที่น่าสังเกตว่าเหตุใดแหล่งผู้ให้ทุนยืนยันการให้ความช่วยเหลือทางวิชาการนี้ทั้ง ๆ ที่มีการทักท้วงเรื่องการเสียประโยชน์ของชาติ เหตุผลก็คือ เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศ

ตัวอย่างกรณีเกี่ยวกับการวิจัยไวรัสที่จีนเจาะจงสถานที่ดูงาน ไทยก็อนุมัติไม่ได้ ทั้งนี้เพราะหน่วยงานดังกล่าวปฏิบัติงานเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ทางการแพทย์โดยเฉพาะ จึงอาจจะมีผลต่อความมั่นคงของไทยได้ ประเด็นนี้อาจจะคล้ายคลึงกับเรื่องของการสร้างทรัพยากรด้วยดาวเทียมตามที่กล่าวมาแล้ว

การพิจารณาคัดเลือกรายการดำเนินงานของโครงการในบางรายการ มีการสรุปผลเกี่ยวกับการดำเนินงานแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและความร่วมมือในอนาคต เพราะโครงการความร่วมมือทางวิทยาศาสตร์และวิชาการไทยจีน เป็นโครงการที่แลกเปลี่ยนความรู้ทางวิชาการซึ่งกันและกัน การที่ฝ่ายไทยโดยหน่วยงานผู้ปฏิบัติให้ความร่วมมือในการให้เงินดูงานก็หวังถึงผลตอบแทนในอนาคตว่าจะได้โอกาสไปดูงานในประเทศจีนด้วย โครงการที่จีนให้ความช่วยเหลือแก่ไทยก็มี การเลี้ยงปลา การสำรวจทรัพยากร ความร้อนใต้พิภพ การสาธารณสุขมูลฐาน การผลิตเซรามิก จัดที่อยู่อาศัยราคาถูก แม้กระทั่งการศึกษาด้วย เพราะมีนักศึกษาไทยไปศึกษาในประเทศจีน และมีนักศึกษาจีนมาศึกษาในประเทศไทยด้วย ดังนั้นข้อนี้จึงเป็นการสนับสนุน คำกล่าวข้างต้น